

INFORMACIJA O STATUSU AKTIVNOSTI NA UKLJUČIVANJU NISKOTARIFNIH AVIO PREVOZNIKA NA CRNOGORSKO TRŽIŠTE

U skladu sa zaključkom IV sjednice Koordinacionog tima za pripremu i praćenje turističkih sezona, održane 6. jula tekuće godine, definisano je da se na Sjednici Vlade Crne Gore razmotri i utvrdi **Model za obezbjeđivanje pretpostavki za zaključivanje Ugovora sa niskotarifnom avio kompanijom Ryanair.**

Podsjećamo da je u skladu sa Analizom uticaja uvođenja "low cost carriers - LCC" na crnogorsko tržište, konstatovano da će ulazak niskotarifnih avio kompanija dovesti **do rapidnog povećanja cjelokupnog tržišta avio saobraćaja prema i od Crne Gore, kao i da će LCC nesumnjivo podstaknuti crnogorsku turističku privredu, pozitivno djelovati na zaposlenosti, obezbjediti marketinšku "vidljivost" Crne Gore** i uticati na niz drugih važnih aspekata.

Smatramo da uspostavljanje LCC u Crnoj Gori predstavlja jednu od najboljih mogućnosti za stabilno povećanje broja stranih gostiju, koji dolaze iz zapadne i, potencijalno, istočne Evrope. Jednako značajan i generalan uticaj na turističku privredu, jeste i **uloga LCC kao katalizatora za produženje turistički sezona** u Crnoj Gori.

Shodno navedenom, Radni tim sastavljen od predstavnika Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, JP Aerodromi Crne Gore i Nacionalne turističke organizacije, obavio je niz pregovora, sa menadžmentom tri vodeća niskotarifna avio prevoznika, **easyJet, Ryanair i Wizz air.**

Činjenica je da **navedene aviokompanije u svojim strateškim i planskim dokumentima za razvoj novih tržišta nijesu imale u fokusu pažnje Crnu Goru i u skladu sa tim, u narednom trogodišnjem periodu nijesu planirale letove prema Crnoj Gori.** Međutim, nakon intenzivnih komunikacija u kojima su prezentirani značajni potencijali i mogućnosti crnogorskog tržišta i pripremanja i dostavljanja velikog broja analiza i informacija od strane Radnog tima, **iskazano je značajno interesovanje i spremnost da se Crna Gora uvrsti u najuži izbor novih destinacija već za sljedeću godinu.** U tom pravcu poseban aspekt imale su informacije o ostvarenom i planiranom turističkom rastu, strukturi turističkih tržišta, realizovanim i planiranim novim investicijama, strukturi nekretnina u vlasništvu stranih državljana i sl., kao i direktna obraćanja jednog broja renomiranih investicionih kompanija koje posluju u Crnoj Gori.

U pravcu definisanja zvanične ponude Crne Gore, odnosno iznosa aerodromske naknade, JP Aerodromi Crne Gore su dali ponudu od **16,1 €**, po odlazećem putniku. Imajući u vidu činjenicu da dati iznos značajno odstupa od okvira prosječnog kretanja naknada koje niskotarifne aviokompanije plaćaju na evropskim aerodromima, na sjednicama Koordinacionog tima za pripremu i praćenje turističkih sezona, konstatovano je da je neophodno uključivanje i angažovanje javnog sektora **kako bi se gore navedeni iznos snizio na 10 €, odnosno obezbjedila razlika od 6,1 €, plus ATC naknada (naknada Agencije za kontrolu leta Srbije i Crne Gore).**

S tim u vezi, JP Aerodromi Crne Gore su nakon razmatranje iskazali spremnost da, i pored već dostavljene stimulativne ponude, dodatno učestvuju i u finansiranju marketinških usluga čime bi se postigao iznos prihvatljiv niskotarifnim avio kompanijama.

Nakon iscrpnih pregovora Radnog tima i navedenih kompanija i definisanja optimalnog modela za obezbjeđivanje uslova za poslovanje u Crnoj Gori koji podrazumijeva zvaničnu ponudu od 10 € za ukupne troškove aerodromskih naknada po odlazećem putniku, **irska avio kompanija Ryanair je prihvatila navedenu ponudu i iskazala spremnost za uspostavljanje prvih avio linija ove kompanije prema Crnoj Gori u narednoj godini. Razliku od ponude JP Aerodroma Crne Gore i navedenog iznosa bila bi opredijeljena za marketing usluge koje bi vršila Marketing Servis Agencija, koju angažuje data low cost kompanija.**

U skladu sa nivoom zainteresovanosti inostranog emitivnog tržišta za Crnu Goru, kao turističku destinaciju, kao i na osnovu raspoloživosti flote ove kompanije, od strane Ryanaira je ukazano da će prvi letovi biti uspostavljeni prema Velikoj Britaniji, Njemačkoj i Italiji, sa realnom osnovom za proširenje liste destinacija.

U pravcu definisanja obavezujućih uslova strana potpisnica, u toku je proces pripreme Ugovora o aerodromskim i marketinškim uslugama ugovornih strana, sa posebnim zahtjevom Radnog tima na Ugovorom definisanu obavezu kojom će Ryanair garantovati promet od minimum **100.000 putnika** na godišnjem nivou, i to najmanje **50.000 putnika** u periodu pred i post sezone.

Za garantovani promet od 100.000 putnika neophodno je na ime marketinških aktivnosti obezbijediti razliku od 7,69 € po odlazećem putniku (6,1 €, kao razliku između 16,1 € i 10 €, plus 1,69 € po osnovu ATC naknade) odnosno 769.000 € na godišnjem nivou.

U cilju formiranja najboljeg modela za obezbjeđivanje uslova za poslovanje niskotarifnih avio prevoznika u Crnoj Gori, predlažemo sledeći **Model za obezbjeđivanje sredstava po osnovu marketing usluga**, odnosno iznosa od 769.000 € na godišnjem nivou za garantovani promet:

- U slučaju garantovanog nivoa prometa od **100.000** prevezenih putnika, razlika od 7,69 € po putniku, bila bi obezbijeđena od strane Nacionalne turističke organizacije Crne Gore, Primorskih lokalnih turističkih organizacija i JP Aerodromi Crne Gore, koji bi predviđeni iznos uplaćivale marketinškoj kompaniji koja je ovlašćena za navedene usluge od strane low cost kompanije. Nacionalna turistička organizacija Crne Gore opredijelila bi **20 %** godišnjeg prihoda na ime boravišne takse, Primorske lokalna turistička organizacija **10 %** po istom osnovu, dok bi JP Aerodromi Crne Gore obezbijedili **3,1 €** po odlazećem putniku na ime marketing usluga Marketing Servis Agencije.
- U slučaju prevoza od **100.000 do 150.000 putnika**, bio bi formiran dodatni PUL sponzora turističke privrede, koja bi učestvovala sa dodatnih **150.000 €** na ime marketinških usluga kompanije koja pruža date usluge niskotarifnim avio kompanijama.
- Razlika nedostajućih sredstava za subvencionisanje prometa od preko **150.000 putnika** bila bi obezbijeđena od strane javnih preduzeća koja direktno ili indirektno prihoduju od povećanja prometa putnika i broja stranih gostiju.

- U slučaju ostvarivanja prometa od preko **300.000 putnika** na godišnjem nivou, sredstva bi bila obezbijedila preusmjerivanjem sredstava sa određenih budžetskih pozicija korisnika, koju su nadležni za ovu oblast, na budžet Turističkih organizacija Crne Gore.

Konačno, napominjemo da otvaranje novih destinacija, za niskotarifne avio kompanije predstavlja evidentan poslovni rizik, i s tim u vezi iziskuje veoma velike finansijske troškove u dijelu promocije nove destinacije. U tom pravcu, niskotarifna avio kompanija Ryanair prihvatila je plaćanje aerodromskih naknada u punom iznosu, u skladu sa cjenovnom ponudom Aerodroma Crne Gore, dok bi se sredstava namijenjena za promotivne aktivnosti obezbijedila od strane privatnog i javnog sektora u Crnoj Gori. **Shodno tome, predloženi model ne podrazumijeva subvencionisanje obavezujućih aerodromskih naknada, već način podrške za promotivne djelatnosti koje su neophodne za dostizanje potrebnog nivoa prometa putnika.**

Imajući u vidu naprijed navedeno, predlažemo da Vlada nakon razmatranja predmetne Informacije usvoji sledeće

zaključke:

1. Vlada Crne Gore usvojila je Informaciju o statusu aktivnosti na uključivanju niskotarifnih avio prevoznika na crnogorsko tržište.
2. Zadužuje se Radni tim da nastavi pregovore u pravcu usaglašavanja konačnog teksta Ugovora u skladu sa predloženim modelom.
3. Zadužuje se Nacionalna turistička organizacija da na godišnjem nivou po osnovu naplate boravišne naknade opredijele 20% od datog iznosa na ime podrške za marketing usluge;
4. Sugerije se da Primorske lokalne turističke organizacije na godišnjem nivou po osnovu naplate boravišne naknade opredijele 10% od datog iznosa na ime podrške za marketing usluge;
5. Zadužuje se JP Aerodromi Crne Gore da obezbijede iznos od 3,1 € po odlazećem putniku na ime podrške za marketing usluge.